

Drogen van cacao bonen © Gates Foundation

Meer ethiek in de cacao keten tegen 2020: Niet meer dan een belofte?

In 2000 berichtten de media uitgebreid over kinderarbeid en massale armoede op de cacao plantages in West-Afrika. De publieke verontwaardiging was enorm. De chocolade-industrie belofde daarop 100% eerlijk of duurzaam gecertificeerde cacao tegen 2020. Zal dit ook echt een stap vooruit betekenen voor de cacao boeren?

Cacaocijfers

Drie kwart van de wereldwijde cacao productie situeert zich in West-Afrika, waarvan 59% in Ivoorkust en Ghana. Het overgrote deel komt van kleinschalige plantages en is de enige bron van inkomsten van 5,5 miljoen boerenfamilies. De gemiddelde leeftijd van een West-Afrikaanse cacao boer ligt rond de 50 jaar. De jongere generatie haakt af. "Niet onlogisch", stelt de Cacaobarometer 2012, een rapport van acht Europese ngo's verenigd in VOICE: "Het inkomen van een cacao boer ligt mijlenver onder elke armoedegrens. In Ghana zou een boer meer dan 3 keer zoveel moeten verdienen om de officiële armoedegrens van \$1,25/dag te halen. In Ivoorkust meer dan 16 keer." De West-Afrikaanse boer ziet maar een fractie van de cacao prijs. Het grootste deel gaat naar de keten van opkopers en verwerkers.

De vraag naar cacao stijgt. De uitdagingen voor de hele cacao industrie zijn gigantisch groot. Hoe kan de productie verhogen? En hoe kan men de vergrijzing onder de cacao boeren tegengaan?

Kindslaven

Op vele plaatsen in de wereld is het niet ongevoel dat kinderen meewerken om het gezinsinkomen te verhogen, maar op de West-Afrikaanse cacao plantages zijn de toestanden vaak schrijnend. Kinderen jonger dan 12 moeten zware lasten dragen en met machetes werken. Malinese of Burkinabese kinderen worden op de plantages verkocht als werkslaven.

De grote verontwaardiging hierover leidde ertoe dat de vertegenwoordigers van de cacao- en chocolade industrie in 2001 het Harkin-Engel protocol (genoemd naar twee Amerikaanse politici die streden tegen kinderarbeid) ondertekenden. Daarin engageerden ze zich om de ergste vormen van kinderarbeid uit de keten te bannen. Ook de regeringen van Ghana en Ivoorkust werden onder druk gezet. Het protocol voorzag in een systeem van publieke certificatie op basis van voortgangsrapporten.

In 2011 bracht diepgaand onderzoek in opdracht van de Amerikaanse overheid aan het licht dat nog geen enkele doelstelling van het protocol reeds volledig was gehaald.

De industrie in de verdediging

De industrie argumenteerde dat ze al meer dan 75 miljoen dollar investeerde in de Nationale Actieplannen van Ghana en Ivoorkust, in het International Cocoa Initiative (ICI), in de World Cocoa Foundation (WCF) en in eigen programma's. Daarnaast stelde ze dat het gedurende lange tijd bijna onmogelijk was om te weten waar hun cacao vandaan kwam: te veel kleine boeren, te veel tussenhandelaars en te veel smokkel. De grote chocolademakers (Mars, Nestlé, Hershey, Mondelez en Ferrero) schoven geregeld de zwarte piet door naar de cacaooverwerkers (Cargill, ADM, Barry Callebaut).

Dit argument gaat steeds minder op. In Ghana controleert de overheid de handel steeds beter via lokale opkoopstations. Boeren verenigen zich meer en meer in coöperaties en ook de verwerkers zijn sterker verankerd in beide landen door er verwerkingseenheden te bouwen. De mogelijkheden om de cacao te traceren worden groter.

Certificatie

De bedrijven besloten daarop hun verdediging over een andere boeg te gooien en te gaan voor certificering. Cadbury (vandaag onderdeel van Mondelez) was de eerste om gecertificeerde cacao aan te bieden, en Mars beloofde 100% gecertificeerde chocoladeproducten tegen 2020. Ferrero, Nestlé en Hershey volgden. Ook grote Europese retailers zoals Ahold, Sainsbury's en Carrefour zetten steeds meer in op gecertificeerde producten en verhogen zo de druk.

Op enkele jaren tijd is het aanbod gecertificeerde cacao dan ook spectaculair gestegen. De industrie doet beroep op drie systemen: het 'eerlijke' label Fairtrade Max Havelaar en de 'duurzame' labels Rainforest Alliance en Utz Certified.

FLO

FLO beheert sinds 1988 het belangrijkste internationale keurmerk voor eerlijke handel. In België kennen we het onder de naam Fairtrade Max Havelaar. In tegenstelling tot Rainforest Alliance en Utz Certified garandeert dit eerlijk label een minimumprijs aan de producentenorganisaties.

Rainforest Alliance

Rainforest Alliance is een Amerikaanse ngo die gestart is vanuit de bescherming van milieu en biodiversiteit. Later volgde de certificering van duurzaam geteelde producten. De klemtoon ligt op ecologische aspecten. Het eerste cacaoprogramma startte in 1997, gecertificeerde chocolade volgde in 2007.

Utz Certified

Utz Certified werd gecreëerd op initiatief van een koffieproducent uit Guatemala en een Nederlandse koffiebrander. De ngo nam sinds 2002 een hoge vlucht en maakte ook de overstap naar cacao. Utz Certified focust op de traceerbaarheid van de ketens en de verhoging van de productiviteit.

International Cocoa Initiative

Het ICI werd opgericht als antwoord op het Harkin-Engel protocol. Met geld van de industrie zet de organisatie tal van sensibiliseringsprojecten op in Ghana en Ivoorkust om boeren te ontmoedigen hun kinderen in te zetten.

World Cocoa Foundation

De WCF is een stichting waarin alle grote cacaooverwerkers en chocolademakers vertegenwoordigd zijn. Ze zet projecten op om boeren te trainen en de productiviteit in de cacao-teelt te verhogen.

Bij alle drie moet de herkomst van elke zak cacao te traceren zijn en zijn een reeks sociale en milieucriteria van kracht. Het Fairtrade-label is strenger en bestaat al langer, maar is in volume ruim voorbijgestoken door de twee jongere concurrenten.

Stand van zaken

Intussen heeft elk groot chocoladebedrijf programma's lopen in West-Afrika met het oog op duurzame cacao en certificering. Barry Callebaut werkt sinds 2010 nauw samen met Biopartenaire in Ivoorkust. De organisatie geeft in 300 dorpen opleidingen aan boeren en volgt de cacao-bonen van het veld tot de haven. Sinds kort heeft deze joint venture de Utz Certified- en Rainforest Alliance-certificering. Mars werkt samen met de drie certificeringssystemen. In Ivoorkust doet het bedrijf beroep op het Child Labor Monitoring System van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO). Hun duurzaamheidsprogramma Vision for Change focust op opleiding voor boeren, beter plantmateriaal en moderne landbouwtechnieken. Nestlé belooft in zijn Nestlé Cocoa Plan om tegen 2020 90 miljoen euro te investeren, 42 scholen te bouwen, jaarlijks 20.000 boeren op te leiden en 12 miljoen resistente cacao-planten te verdelen die meer opbrengen.

Amerikaanse activisten richten hun pijlen vooral op Hershey, een van de grootste chocoladeproducenten in Noord-Amerika. Zo hekelen ze het Cocoa Link-programma van de WCF waar Hershey en andere bedrijven in stapten: dit programma beperkt zich tot het versturen van sms-berichten naar boeren om betere landbouwtechnieken te promoten en kinderarbeid te ontraden.

De kinderen van gecertificeerde boeren krijgen een betere scholing © Nestlé

Impact van duurzame labels?

De impact van de bedrijfsprogramma's en de cacao-certificering door Utz Certified en Rainforest Alliance is nog weinig onderzocht door onafhankelijke instanties.

VOICE wil er werk van maken in zijn volgende Cacaobarometer. Uit het huidige rapport blijkt alvast dat de focus te eenzijdig ligt op productiviteitsverhoging, terwijl dat niet de enige verklaring is voor de armoede. Er is de instabiliteit van de wereldmarktprijs, de erg kleine vergoeding voor de cacao-boeren, de haperende toegang tot krediet en het gebrek aan lokale infrastructuur. Het netwerk stelt zich de vraag of een verhoging van de inkomsten door een betere oogst opweegt tegen de kostenverhoging (beter plantmateriaal, meer meststoffen, meer pesticiden).

François Ruf, econoom bij de Franse ngo CIRAD, deed samen met andere specialisten onderzoek bij 160 Ivoiraanse cacao-plantages, waarvan de helft door Rainforest Alliance gecertificeerd. De resultaten tonen aan dat de verschillen beperkt zijn. Erger zelfs, de certificatie heeft soms zelfs perverse effecten wanneer ze wordt toegepast op plantages die tropisch hout kappen, en zo dus eigenlijk de massale ontbossing legitimeren.

Een van de doelstellingen van Rainforest Alliance is om de kwaliteit van de cacao te verbeteren. Op dit vlak is een duidelijk beleid van de overheid vaak efficiënter dan certificering. "Sinds de politieke hervorming in 2012 wordt de prijs bepaald en gecontroleerd door de staat waardoor exporteurs niet langer de mogelijkheid hebben om de cacao-prijs te laten afhangen van de kwaliteit. Het is te nemen of te laten. De reactie van de boeren laat niet lang op zich wachten: om de kwaliteit te garanderen, sorteren ze de cacao nu en laten ze de bonen volledig drogen.

In vergelijking met de dure dispositief van de certificering is deze maatregel van de overheid een meer doorslaggevende en elegante oplossing om de kwaliteit te verbeteren (...). Bijgevolg is er anno 2012/2013 niet veel verschil meer op vlak van kwaliteit tussen gecertificeerde en niet-gecertificeerde cacao.

Een cacao vrucht © Copicafe

Kinderen helpen met de oogst na school @ Bread for the World

"Rainforest Alliance zou haar communicatie moeten afstemmen op wat het is en dat is een systeem dat in eerste instantie gericht is op productiviteit, onder de vorm van een rendement per hectare (een vraag van de industrie), met de rechtvaardiging dat het systeem vermoedelijk de inkomsten van de boeren verbetert." Voor het extra werk dat ze leveren om aan de certificering te voldoen, ontvangen de producenten een premie die schommelt tussen CFA 30 à 50 per kilo (5 à 8 eurocentiem). Dat bedrag is relatief klein, maar wordt uitgekeerd op een moment dat de productie op een laag pitje staat en de boeren geld nodig hebben.

Reactie Rainforest Alliance

Na interpellatie van het Franse magazine Terra Eco gaf Edward Millard, directeur van het cacao-programma van Rainforest Alliance Onderzoek, toe dat "de certificering van Rainforest Alliance (...) in Ivoorkust nog moet verbeteren. Maar we boeken vooruitgang.

Uit een onafhankelijke studie van de Committee on Sustainability Assessment (COSA) in 2012 bleek dat de productiviteit op gecertificeerde Ivoiraanse plantages in 2012 op 576 kg/ha lag tegenover 334 kg/ha op de niet-gecertificeerde. De studie toonde ook sociale voordelen aan zoals betere schoolresultaten bij de zonen van gecertificeerde boeren (...). Dit systeem is een echte stimulans om te investeren in de opleiding van boeren en het beleid van coöperaties."

Het voordeel van fair trade

Een studie van KPMG over de kosten, voor- en nadelen van cacao-certificeringen concludeerde dat producenten verenigd in coöperaties en dus over een betere onderhandelingspositie beschikken tegenover aankopers meer voordeel halen uit een certificering.

Fair trade werkt uitsluitend met georganiseerde producenten en maakt zo dus echt een verschil. Naast een ontwikkelingspremie garandeert fair trade ook een minimumprijs voor de cacao. Die dekt niet alleen de productie- en certificeringskosten, maar laat de families van de producenten toe te voorzien in hun elementaire behoeften. Dankzij die economische stabiliteit kunnen de producenten investeren in hun toekomst.

Is er hoop op meer ethiek in de cacao keten tegen 2020? Op www.shady-chocolate.com, de website van de Deense journalist Miki Mistrati die bekend is van de reportage "The Dark side of Chocolate", zegt een vertegenwoordiger van Nestlé: "Onze aandacht voor deze problemen zou ik niet nieuw noemen, maar is wel een prioriteit geworden sinds de digitalisering alles veel korter bij de consument brengt."

Misschien kan de dynamiek tussen consumenten, ngo's, media, politiek en industrie bijdragen tot een duurzamere cacao keten?

Trade for Development Centre
oktober 2013

Verwerking van cacao bonen @ Bread for the World

V.U.: Carl Michiels, BTC, Hoogstraat 147, 1000 Brussel

BTC TRADE FOR DEVELOPMENT

WWW.BEFAIR.BE

**DE BELGISCHE
ONTWIKKELINGSSAMENWERKING .be**

BRONNEN

VOICE : www.cocoabarometer.org (gepubliceerd in november 2012)
Miki Mistrati: www.thedarksideofchocolate.org, www.shady-chocolate.com
International Cocoa Initiative: www.cocoainitiative.org
World Cocoa Foundation: www.worldcocoafoundation.org
FLO : www.fairtrade.net
Rainforest Alliance : www.rainforest-alliance.org
Utz : www.utzcertified.org
CIRAD : www.cirad.fr
François Ruf, Youssoupha N'Dao et Sylvaine Lemeilleur, *Certification du cacao, stratégie à hauts risques*, Inter-réseaux Développement rural : www.inter-reseaux.org/IMG/pdf/Certification_du_cacao_Ruf_juin2013.pdf
Terra eco, *Chocolat : des labels à côté de la plaque, 23 juin 2013* : www.terraeco.net/Chocolat-des-labels-a-cote-de-la-50290.html
KPMG, *Cocoa Certification. Study on the costs, advantages and disadvantages of cocoa certification*, commanditée par l'Organisation Internationale du cacao (ICCO), oktober 2012.

CACAOVERWERKERS & CHOCOLADEMAKERS

Barry Callebaut: www.barry-callebaut.com
Mars: www.cocoasustainability.com
Hershey: www.hersheycocoasustainability.com
Nestlé: www.nestleccooplant.com
Mondelez: www.mondelezinternational.com
Ferrero: www.ferrero.com

De meningen die in deze publicatie naar voren worden gebracht zijn niet noodzakelijk de opvattingen van BTC of de Belgische Ontwikkelingssamenwerking.